

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות חורנית

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בפריכת בחמה ליבוביץ
שנת העשרים וחמש

תרומה (פס"ו) כ"ה י' - כ"ב תשרי

א. מ"ז וחת אל הארץ את העדות אשר אתו אליו.
רש"י ד"ה העדות התורה שהיא לעדות ביני וביניכם שצויתי אתכם מצוות כתובות בה.
השנה לדבריו

ס' כ ויקח ויתן את העדות אל הארץ וישם את הבדים

רש"י ד"ה את העדות: הלוחות.

הרא"ם (ר' אליהו מזרחי) מקשה:
כן מצאתיו (= דברי רש"י אלה) בכל הספרים שלפנינו ולא שמעתי
פרשו, כי הנה הכתוב פה הוא הכתוב במפורש הקמת המסכן (ס' כ')
"ויקח ויתן את העדות אל הארץ" ושמ' פירש "את העדות" - הלוחות
ולא התורה, כמו שכתב פה!

ועוד: איך יתכן שיהיה זה על התורה, וחלא ספר התורה לא נכתב
עד סוף הארבעים, כי כתוב (דברים ל"א כ"ב) "ויכתוב משה את
השירה הזאת ביום ההוא", שהוא ביום סתיו, וכתוב בתורה (דב'
ל"א כ"ד) "ויהי בכללות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר
עד תומס ויגז משה את הלויים... לקח את ספר התורה הזאת ושחם
אותו מצד ארון הברית ה'".

הרב כשר בחורה שלמה (שמות כ"ה בהערות קכ"ב) מתרץ קושיתו: ויש מפרשים
שמשון רש"י אנו הכרח שכוונתו לספר התורה, כי גם הלוחות
נקראים תורה, ראה שבת פ"ז והובאו ברש"י שם ל"ב י"ט ד"ה
וישלך מידו את הלוחות.
אמר: מה פסא שהוא אחד מן הספרות אמרה תורה (שם י"ב ט"ג)
"כל בן בכור לא יאכל בו", התורה בגלגל כאן לכל ישראל מוסרים
באמנה להם?!

1) הסבר מה הן שתי קושיותיו של הרא"ם על רש"י?

א. 2) מדוע אין הדברים מובאים בחורה שלמה אלא קטנה חלקית?

א. 3) התוכל ליישב את קושיות הרא"ם?

ב. מדברי האגדה

1) ועשו ארון עצי שטים אמתיים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו.
יומא ג' ע"ב: אסא חנן משום ר' אלעזר: כתוב אחד אומר (דב' י') "ועשית לך
ארון עץ" וכתוב אחד אומר "ועשו ארון עצי שטים", הא כיצד? כאן בזמן
שלא עושים רבנו של מקדש, כאן בזמן שאין ישראל עושים רבנו של
מקדש.

(א) מה הסתירה בין שני הפסוקים ואיך אפשר לישבם לפי
פשוטו של מקרא?

א. (ב) הסבר את ישובו של ר' אלעזר.

2) מרש (מובא בחורה שלמה להרב בשר תרומה ק"ה) -
מכאן (סז הפסוק ולעול) לתלמיד חכם שצריך שיהיה שם גענו ולכו
נשבר בקרבנו.

מהיכן הרמז לסוד זה בפסוקנו?

3) י"א דעשית עליו זר זהב

יומא ע"ב ע"א: אמר ר' יוחנן שלשה זרים הם של מזבח של שולחן ושל ארון. של
מזבח (רש"י: סימן לכתר כהונה) - זכה אהרן ונסלו של שולחן (רש"י:
סימן לכתר מלכות, שהשולחן הוא עושר, שלחן מלכים) - זכה דוד ונסלו.
של ארון (רש"י: סימן לכתר תורה) עדיין הוא מונח, כל הרוצה ליטול
יבא ויטול.
שם האמר: פחות שבתן הוא? ת"ל: (משלי ג') "בי מלכים ימלוכו וגו'".

(א) מהי הראייה תרבות ממשלי ג', במה היא מוכיחה מעלתה של התורה?

(ב) יש סדרים המביאים ראיה לכך מפסוקי פרקנו עצמו, מן הפסוקים העוסקים באותם שלשה כלים. מצא היכן הרמז?

(*) לדבריו הראשונים של ר' יוחנן אומר רבנו בחיי על התורה: מלכות וכהונה הם לאדם ירושה, שאין מלכות בישראל אלא למי שהוא מזרע דוד ולא הכהונה אלא למי שהוא מזרע אהרן, אבל התורה אינה ירושה לאדם. א"כ (ג) היכן הרמז בפסוקים לחבול זה שבין מלכה וכהונה ובין תורה?

(4) כ"א ואל הארץ נתן את העדות אשר אתן אליך

לקח טוב: להביא שברי לוחות שהיו מונחים בארון.

א. (א) כיצד נלמד דבר זה מפסוקנו?

א. (ב) מה הטעם במאמר זה, ששברי לוחות מונחים בארון?

העורך: סיכאל פולמן

שאלות בעצמי המקרא

שמות כ"ה ל"ג. שלשה גבעים משקדים בקנה האחד כפתר ופרה ושלשה גבעים שקדים בקנה האחד כפתר ופרה...

ל"ד ובמנרה ארבעה גבעים משקדים כפתרית ופרחית

רס"ו ל"ד ד"ה משקדים כפתרית ופרחית: זה אחד מחמשה מקראות שאין להם הכרע, אין ידוע אם "גבעים משקדים" או "משקדים כפתרית ופרחית".

במרא יומא נ"ב איסי בן יהודה אומר חמש מקראות בתורה אין להן הכרע: שאת, משקדים, מחר, ארור וקם.

חוס' ד"ה שאת... וא"ת אמאי לא דרשינן להו לפנייהם ולאחרייהם כמו בגנך ובטריבת (ויקרא כ"ה) ... י"ל גבי שאת... וכן ארור... וכן מחר... וכן וקם, לפי שאין פירושו שווה, על כן אין להם הכרע. אבל אמשקדים קשה. וי"ל משום דאיכא אתנחתא בגבעים (ל"ד)... ומשמעו: משקדים כפתרית ופרחית. וקרא אמרינא מוכחא דמשקדים לא קאי אלא אגבעים דכתיב "שלשה גבעים משקדים". ולהכי אין לו הכרע...

מנחת שי-לפס' ל"ד: מזה המדפיס במקרא גדולה שכתב על פסוק ל"ג: ה' מלון ולית להון הכרע, כי אין שם מקורו רק על פסוק זה.

רמב"ם הלכות בית הבחירה

פרק ג' הלכה א': המנורה מפורשת צורתה בתורה. וארבעה גביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקבי המנורה, שנאמר: ובמנורה ארבעה גבעים משקדים כפתרית ופרחית...

הלכה ב'... ובכל קנה וקנה מהן שלוש גביעים וכפתור ופרח. והכל משוקדים כמו שקדים בעשיתן.

(ועיין דברי ר"י קורקוס בכסף משנה וכן הערת משנה לסלך).

תורה תמימה... וצ"ל דבאמת מפרש הרמב"ם דכוונת הגמ' לפסוק ל"ג, והיינו דאפשר לומר: "שלשה גבעים משקדים בקנה האחד" או "משקדים בקנה האחד כפתר ופרח" ואף יש ראיה, שכן מפרש הוא שכן בהלכה א'... ובגופה של מנורה העתיק לפרש הפסוק ולא כתב "והכל משוקדים" כמו בהלכה ב'... מנאר מזה, דמפרש דכוונת הגמ' "דמשוקדים אין לו הכרע" הוא לפסוק ל"ג ובזה מתורץ קושיית התוס' למה לא דרש הגמ' למשקדים לפנייה ולאחרייה כמו בגנך ובטריבת: משום דלמא"כ דעת הרמב"ם דקאי על פסוק ל"ג באמת נדרשת המלה משוקדים לפנייה ולאחרייה ולכן כתב "והכל משוקדים".

(1) הסבר את הצימוד "אין להן הכרע"!

(2) במה לדעת התוס' נבדל פסוקנו מיתר ארבעה הפסוקים?

(3) מהי הסתירה לדעת בעלי התוס' בפסוק המעמים בין פס' ל"ג ובין פסוק ל"ד?

(4) איך עתייחס בעל תורה תמימה להערת בעל מנחת שי?

(5) איך הוא מוכיח מדברי הרמב"ם, שהערת המסורה מקומה לפסוק ל"ג?

(6) איך לדעת בעלי התוס' ואיך לדעת הרמב"ם לפי בעל תורה תמימה מתייחסים המעמים המפסיקים תלישא גדולה-גרש, כאשר הם באים בסדר זה?

(7) האם יש סיור להכרע מן הבלעית השנייה ("ושלשה...") של ל"ד למלה "משקדים". במק את חשוכתך.